

TÜRKİYE'DE YAPILAN OYUN TERAPİSİ ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ

Ediz TÜRE¹, Yaşar BARUT²

ÖZ

Çocukların psikolojik olarak sağlıklı olmaları hem onlar için hem de o ülkenin geleceği için oldukça önemlidir. Oyun terapisi, çocukların psikolojik sağlıklarının korunmasında etkili olan, psikolojik bozukluklarının tedavi edilmesine yardımcı olan ve her geçen gün daha çok kullanılan bir terapi çeşididir. Bu terapi çocukların kendini doğru şekilde ifade edebilmesini, ruhsal problemlerini aktarabilmesini kolaylaştırır ve tedavi sürecine yardım eder. Ülkemizde oyun terapisi çalışmalarının son yıllarda daha çok yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu çalışmada ülkemizde oyun terapisi ile ilgili yapılan, ulaşılabilen tüm tez ve makaleler incelenerek hem kat edilen yolu görmek hem de gelecekte yapılacak çalışmalara yönelik ışık tutmak hedeflenmiştir. Bu çalışmada amaçsal örnekleme stratejilerinden ölçüt örnekleme yöntemi ve doküman analizi tekniğiyle Google Akademik, ULAKBİM ve Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarından "oyun terapisi, oyun teknikleri, oyun tedavisi" kelimeleri ile literatür taramış ve 26 tez, 14 makale toplam da 40 çalışmaya ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ülkemizde oyun terapisi çalışmalarının 1987 yılı itibarıyla başladığı, 2015 yılı itibarıyla popülerlik kazandığı, en çok Çocuk Merkezli olmak üzere 7 farklı oyun terapisi çeşidiyle çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda çocuklarla ilgili vakalarda en önemli terapi yöntemlerinden olan oyun terapisiyle ilgili ülkemizdeki araştırma sayısının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Farklı oyun terapisi yaklaşımlarıyla, farklı deney gruplarıyla daha çok araştırma yapılarak literatürün geliştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler

Oyun Terapisi, Çocuk, Oyun, Terapi

INVESTIGATION OF PLAY THERAPY STUDIES CONDUCTED IN TURKEY

ABSTRACT

It is very important for children to be psychologically healthy both for them and for the future of that country. Play therapy is a type of therapy that is effective in the protection of children's psychological health, helps to treat psychological disorders and is used more and more every day. This therapy makes it easier for children to express themselves correctly, to tell their mental problems, and helps the treatment process. In our country, it has been observed that more play therapy studies have been carried out in recent years. In this study, it was purposed to see all the accessible theses and articles about play therapy in our country and to shed light on the future studies. In this research, the literature was scanned with the words "game therapy, game techniques, game therapy" from the databases of Google Academic, ULAKBİM and National Thesis Center with the criterion sampling method and document analysis technique among purposeful sampling strategies and a total of 40 studies were reached in 26 theses and 14 articles. According to the findings, it has been observed that play therapy studies in our country started as of 1987, gained popularity as of 2015, and studies were conducted with 7 different types of play therapy, the most child-centered. In line with the data obtained from this research, it has been determined that the number of studies in our country on play therapy, which is one of the most important therapy methods in cases related to children, is insufficient. The literature should be developed by making more research with different play therapy approaches and different experimental groups.

Key Words

Play Therapy, Play, Children, Therapy

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi PDR Bölümü, email: edizture@gmail.com, ORCID:0000-0001-9748-1637

²Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, e-mail: yasarbarut@yahoo.com, ORCID:0000-0002-5027-2536

Alıntılama: Türe, E., Barut, Y. (2020). Türkiye'de yapılan oyun terapisi çalışmalarının incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(8), 127-138.

Giriş

Bir ülkede demokratik, sağlıklı ve verimli bir toplum oluşturulmak isteniyorsa çocukları duygusal, bilişsel ve fiziksel anlamda bir bütün olarak ele alıp evrensel değerlerle yetiştiren eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bir ülkenin çocuklarına verdiği değer onlar için yaptığı çalışmalarla belli olur (Çelik, 2017). Çocuklar için yapılan çalışmalar bir yatırım şekli olarak düşünüldüğünde güvenli olduğu ve getirilerinin uzun zaman süreceği söylenebilir. Bu getirilerin fazla olması için çocuğu her açıdan geliştiren çalışmalar desteklenmelidir (Bıyıklı, 1995; akt. Çelik, 2017). Çocukların davranışsal, sosyal ve duygusal eksikliklerini giderebilmek, bu yönlerini geliştirmek için birçok yaklaşım kullanılır. Bu yaklaşımlardan biri de oyun terapisisidir. Oyun terapisi çocukların problemlerini hem tanımlamak hem de çözmek için onlara yardımcı olmayı hedefler (Koçkaya, 2016; akt. Buharalı, 2019). Çocuklar yetişkin bireylerin küçük bir kopyası değildir. Zihinsel becerileri, öğrenme yöntemleri etrafındaki olaylara yönelik bakış açıları yetişkin bireylerden çok farklıdır. Mesela, yetişkin bireyler oyunu bir eğlence türü gibi görür ve genelde boş zamanlarını oyunlarla değerlendirirler, çocuklar için oyun bir öğrenme yöntemidir (Buharalı, 2019). Yetişkin bireyler terapi sürecinde problemlerini konuşarak anlatır, çocuklar ise duygu ve düşüncelerini, problemlerini oyunların içeriğinde verdikleri tepkiler ile anlatır (Axline, 1989; akt. Öztürk Serter, 2018).

Oyun terapisi, çocukların psikolojilerinin korunmasında etkili olan, psikolojik bozukluklarının tedavi edilmesine yardımcı olan ve her geçen gün daha çok kullanılan bir terapi türüdür. Çocukluk döneminde gözlemlenen sorunların bilinmesi, nedenleri üzerine çalışmaların yapılması çocuk için doğru terapi yönteminin seçilmesini kolaylaştıracaktır (Yılmaz, 2019). Oyun terapisinin ilk örnekleri yirminci yüzyılın başlarında verilmekle birlikte geçen sürede birçok psikoterapi modelinin katkısıyla kuramsal olarak sağlamlaşmış, farklılaşmış ve dünya genelinde yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Schaefer, 2013).

Oyun terapisi, o ülkedeki çocukların yaşam biçimi, kültürel değerleri dikkate alınarak uygulanmalıdır çünkü kültürün etkisiyle birlikte fikirler, değerler, düşünceler, davranışlar ve karar verme biçimleri değişime uğramaktadır (Adler, 1986; akt. Yeşil, 2007). Terapi sürecinde her çocuk aynı oyuncağa, resme, etkinliğe aynı tepkileri vermeyecektir. Bu durum da danışmanın uyguladığı yaklaşımdan, kullandığı sözcüklere kadar farklılaşmalar gerektirecektir. Oyun terapisi ile ilgili yapılan çalışmalar, uygulanan terapi yöntemlerinin ülkemizdeki çocuklara göre uyarlanmasını kolaylaştırılacaktır. Ülkemizde yapılan araştırmaların incelenmesiyle birlikte elde edilen veriler bu farklılaşmalara yönelik uyarlama çalışmalarının hangi konularda, hangi yöntemlerle yapılması gerektiği konusunda yardımcı olacaktır.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Ülkemizde kabul gören Batı kaynaklı psikolojik danışma kuramları, içlerinde geliştikleri toplumların kültürel özelliklerinden, yaşam tarzlarından ve düşünce biçimlerinden etkilenecek biçimlenmiştir. Kuramcılar isteseler de istemeseler de varsayımlarına kendi kültürlerini, değerlerini yansıtmıştır (Erdur Baker, 2007). Kültürel ve çevresel faktörlerin etkilerini bilmek için o alanda yapılan çalışmalara ihtiyaç vardır. Oyun terapisi çalışmalarının hangi yıllarda başladığı, hangi yıllarda popüler hale geldiği, yapılan çalışmaların oyun terapisinin hangi çeşitleriyle ilgili olduğu, çalışmaların doktora düzeyinde mi yüksek lisans düzeyinde mi yapılmış olduğu vb. birçok faktör önemli hale gelmektedir. Bu çalışma, ülkemizde yapılan oyun terapisi çalışmalarını genel bir bakışla inceleyip onları çeşitli faktörlerle değerlendirme şansı bulabilmemiz açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de oyun terapisi alanında yapılan çalışmaların farklı değişkenlere göre incelenerek, hem var olan durumun anlaşılmasını sağlamak hem de ülkemizde yapılacak yeni çalışmalara ışık tutmaktır.

Kuramsal Çerçeve

Psikanalitik Oyun Terapisi

Çocuklar psikanalistlere göre oldukça yaratıcıdır. Oyun oynadıklarında etrafında bulunan her şeyi kendilerine göre tekrardan düzenlerler. Psikanalistler nasıl ki yetişkinlerin bilinçdışını öğrenebilmek için rüyalardan faydalandıysa, çocukların bilinçdışını öğrenebilmek için de oyunlardan faydalanırlar. Sigmund Freud erken dönem incelemeleri yaparken çocukları tedavi ederek ve diğer terapistleri bu konuda özendirerek Psikanalitik Kuramın araştırılmasını, geliştirilmesini amaçlamıştır (Schaefer, 2013). Psikanalitik kurama göre hiçbir davranış nedensiz değildir, oyunlarda bu kuramda bir nedenden dolayı oynanır. Çocuklar oyun oynarken çeşitli davranışlar sergilerler, bu davranışlar psikanalistler için ayna görevi görür. Oyunlar psikolojik problem yaşayan çocukları rahatlatır ve bu çocuklar oyunları yaşadıkları çevrenin onaylamadığı birçok davranışı gösterme aracı olarak kullanabilir (Erşan, 2006). Anna Freud oyunların bu rahatlatma özelliğini de kullanarak oyunları çocuklarla etkili bir bağ kurmak ve faydalı bir uyum yakalayabilmek amacıyla kullanmıştır (Zulliger, 2000).

Jungian Analitik Oyun Terapisi

Bu terapinin asıl hedefi çocukların ferdi olarak davranabilmeleridir. Jungian Analitik Oyun Terapisi’ne göre çocuklar; gelişim dönemlerinde içe yansıtma ya da özdeşleşme yöntemleri ile ona bakan kişilerin düşünce ve duygularını alırlar hatta o kişilerin psikolojik problemlerini dahi alabilirler (Green, 2017; akt. Yılmaz, 2019). Çocukların toplum içerisinde diğer yaşlıları ve ailesiyle geçirdiği sürede birçok uyaranla karşı karşıya kalması sebebiyle gün geçtikçe bireysellikten uzaklaştığı düşünülür ve daha fazla bireyselleşmeleri için çaba sarf edilir. Oyunlar sırasında çocukların hem kendilerine ayıracakları vakitleri daha çok olur hem de terapist açısından çocuklar diğer arkadaşlarıyla birlikte oynadıklarında onlarla olan iletişimlerinin de gözlemlenmesi fırsatı bulunur (Buharalı, 2019).

Adlerian Analitik Oyun Terapisi

Adler Oyun Terapisi’nin temelini Alfred Adler’in geliştirmiş olduğu psikoloji kuramı olan Bireysel Psikoloji oluşturur. Adler Oyun Terapisine göre çevresel faktörlerin özellikle ailelerin ve toplumun çocukların kişiliklerinde ve iletişim biçimlerinde oldukça tesirleri vardır. Bu yüzden terapi sürecinde çevresel faktörlere ayrıca odaklanılır. Çocukların kendilerini birçok farklı şekilde anlatabildiklerini düşünerek özellikle davranışsal hedeflerini öğrenmeye çaba harcarlar (Schaefer, 2013). Adlerian Oyun Terapisi 4 aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamaları sıralayacak olursak; Çocukla terapötik ilişkinin kurulması. Çocukla ilgili duyguların, amaçların, düşüncelerin öğrenilmesi. Çocuğun kendi hayatını, duygu ve düşüncelerini fark etmesini sağlamak. Zihinsel, duygusal ve davranışsal olarak değişim için yardımcı olmak (Schaefer, 2013). Adlerian Oyun Terapisi’nde çocuklar ile oldukça aktif biçimde çalışılır. Oyun iletişim aracı olarak görülür ve bazen oyuncaklar bazen hikâyeler, dramalar, kuklalar kullanılır. Terapi sürecinde terapist sürekli yönlendirme yaparak etkili bir süreç oluşturmaya çalışır (Kottman, 2013; akt. Öztürk Serter, 2018).

Çocuk Merkezli Oyun Terapisi

Çocuk Merkezli Oyun Terapisi’nin temelini Carls Rogers’ın Birey Merkezli Terapisi oluşturur. Carl Rogers’a göre insanlar amaçlarını belirleme kapasitelerine sahip olarak doğarlar aynı zamanda bu amaçlarına ulaşabilmek için yeterli güce de sahiptirler (Ojiambo ve Bratton, 2014; akt. Öztürk Serter, 2018). Birey Merkezli Terapi kuramlarını ilke olarak belirleyerek Çocuk Merkezli Oyun Terapisi’ni oluşturan kişi Axeline’dir (Stewart, 2017; akt. Buharalı, 2019). Axeline göre Çocuk Merkezli Oyun Terapisi’nde değişim gerçekleşmesi için şartsız pozitif kabul ve empatik bir ilişkinin var olması gerekmektedir (Çelik, 2017).

Bu yaklaşımın önceki adı yönlendirici olmayan oyun terapisi ve çocukların davranışlarını yönlendirmek gibi bir amacı yoktur (Teber, 2015). Temel amacı çocuğun bir birey olarak karar alabilmesi, kendi benliğini fark edebilmesi, özgüvenini geliştirebilmesi, kendisine ve çevresine yönelik pozitif bir bakış açısı kazanabilmesidir. Bu yaklaşım tanı ve tedaviye odaklanmaz (Schaefer, 2013).

Deneyimsel Oyun Terapisi

Deneyimsel Oyun Terapisi’nin temelleri Byron E. Norton ve eşi Carol C. Norton tarafından atılmıştır. Deneysel Oyun Terapisi’nde terapist tarafından hiçbir yönlendirme yapılmaz. Bu yönüyle diğer terapilerden ayrılır. Deneysel Oyun Terapisi’nde çocukların terapi sırasında yaptığı davranışların yorumu da farklıdır (Schaefer, 2013). Deneyimsel Oyun Terapisti çocuğun oyun sırasındaki duygu, düşünce ve davranışlarını çocuğa herhangi bir yönlendirmede bulunmadan onaylar, bunu oyun içerisindeki uygulamalarla yapar. Eğer çocuk özellikle güven konusunda aykırı bir tavır sergiler ve terapistini imtihan etmeye çalışırsa terapist çocuğun karşı gelme davranışlarını anlamaya çalışır. Bu süreç içerisinde çocuk hem kendi problemleriyle yüzleşir hem de herhangi güven problemi olmayacağı için terapi sürecinde daha rahat şekilde davranır (Bekeç, 2018). Deneyimsel Oyun Terapisi her çocuğa uygulanmaz, uygulanması için sembolik oyun kapasitesinin gelişmiş olması gerekmektedir. Bu yetenek 2 yaş ile birlikte gelişir ve sembolik oyunu becerebilen çocuklarla terapi gerçekleştirilir (Çelik, 2017). Kurama göre çocuklar dış çevreyi zihinsel olarak değil deneyimleri yoluyla kavrarlar. Çocuklar dış dünyada yaşadıklarını oyunlar içerisinde tekrardan deneyimleme fırsatı bulurlar ve aynı duyguları tekrardan hissedebilirler. Bu hisleri, davranışları gören terapist; danışanı daha iyi tanımış olur (Schaefer, 2013).

Yapılandırılmış Oyun Terapisi

Yönlendirici bir oyun terapisi. Yapılandırıcı Oyun Terapisi’nde çocuk olduğu gibi kabul edilir ve yine empatik bir yaklaşım tarzı benimsenir. Terapist süreç boyunca lider rolü üstlenir. Tüm sorumluluk terapisttedir ve çocuğun gereksinimlerine bağlı biçimde süreci yapılandırır. Terapist çocuğun yaptığı oyunlara ve diyaloglara karışır ve çocuğu gerekli şekilde yönlendirir (Özdoğan, 2009). Kısa sürede tamamlanan bu terapi oldukça verimli olmakla birlikte terapistte de birçok kolaylıklar sağlamaktadır (Schaefer, 2013).

Filial Oyun Terapisi

Filial Oyun Terapisi’nde diğer oyun terapilerinden farklı olarak ebeveynler daha aktiftir. Bu terapide anne ve babalar çocuklarının terapistidir. Filial Oyun Terapisi’nde aileler Çocuk Merkezli Oyun Terapisi oturumlarını yürütebilmeleri için eğitilir ve onlar bu oturumları yürütürken terapistler tarafından rehberlik edilir. Terapi kısa zamanda sonuçlanmaya yönelik yapılandırılmış bir modeldir. Terapi sonlandırıldıktan sonra da devam eder. Filial Terapi aile içerisindeki üyelerin etkileşimlerini kuvvetlendirir ve ebeveynler verimli anne-babalık yetenekleri elde eder (Özkaya, 2015).

Grup Oyun Terapisi

İki ya da daha çok çocukla hem grupla psikolojik danışma hem de oyun terapistiği eğitimi alan bir terapistin hareketli, ilişkisel danışma sürecidir (Landreth, 2002; akt. Buharalı, 2019). Terapist bu süreçte liderdir ve oyun terapisi sürecinde çocukların birbirlerini daha iyi anlamasına, empati anlayışı geliştirmelerine, hem kendilerinin hem de diğer grup üyelerinin düşünce, duygu ve davranışlarını daha iyi algılamalarına yardımcı olur (Schaefer, 2013).

Theraplay: Bağlanmayı Geliştirici Oyun Terapisi

Theraplay, benlik saygısını ve özgüveni arttırmayı hedefleyen bağlılık ve etkileşim odaklı bir oyun terapisi çeşididir. Güvenli bağlanma bu yaklaşıma göre oldukça önemlidir ve ruh sağlığının korunmasında büyük bir rolü vardır. Bu yaklaşıma göre

güvenli bağlanma sağlam bir çocuk-ebeveyn etkileşimi ile var olabilir ve bu yüzden yaklaşımda özellikle çocuk- ebeveyn arasındaki iletişim güçlendirilmeye çalışılır (Gençer ve Aksoy, 2016).

Bilişsel Davranışçı Oyun Terapisi

Bilişsel Davranışçı Oyun Terapisi, gelişimsel olarak çocuklara Bilişsel Davranışçı Terapi’nin uyarlanmasıdır. Bu terapi yapılandırılmıştır ve kısa sürelidir. Bilişsel Davranışçı Oyun Terapisi özellikle çocukların gelişimsel problemlerine odaklanır (Koçkaya, 2016). Terapi uygulanırken çocuk oturumlara materyal getirebilir, daha sonra yapılandırılmış; hedefe yönelik etkinlikler ile bu materyaller birleştirilerek çok daha etkili bir süreç ortaya çıkar (Schaefer, 2013).

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Nitel araştırma etkinliklerin, materyallerin, durumların ve ilişkilerin incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2019). Araştırmada amaçsal örnekleme stratejilerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu çalışmada ölçüt; çalışmaların tam metnine ulaşılabilir olması, Türkiye’de yapılmış olması, oyun terapisine yönelik olması, makale veya tez olmasıdır.

Araştırma Modeli

Çalışmada nitel araştırma metotlarından doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; Google Akademik, ULAKBİM ve YÖK tezlerle alakalı veri tabanlarıdır. Örneklemse, oyun terapisi ile ilgili yapılan çalışmalardır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaların tespitinde Google Akademik, ULAKBİM ve YÖK tezlerle alakalı veri tabanları incelenmiştir. Bulunan çalışmalardan araştırmanın hedefine uygun olanların belirlenmesi sürecinde şu aşamalar izlenmiştir: Araştırmada ne tür çalışmalara ihtiyaç duyulduğu ve bu çalışmalara ulaşmak için hangi anahtar kelimeler ile tarama yapılması gerektiği tespit edilmiştir. İkinci aşamada, bulunan çalışmaların tamamına ulaşıp ulaşılamadığı, yazarı ve ne zaman yapıldığı, çalışmanın araştırma konusu ile ilgili olup olmadığı incelenmiştir. Son aşamada 26 tez, 14 makale çalışmasına ulaşarak, bu araştırmaların çeşitli kriterlere göre değerlendirmeleri yapılmıştır.

Bulgular

Türkiye’de yapılan oyun terapisi ile ilgili örneklemdeki tezler ve makaleler yapıldıkları yıllara, araştırma yöntemlerine, konu edinilen oyun terapisi türlerine, örneklemdeki bireylerin yaşlarına ve örneklem büyüklüklerine göre analiz edilmiştir. Ayrıca tezler kendi içerisinde konularına, türlerine, yapıldıkları enstitülere göre incelenmiştir. Tablo 1’de oyun terapisi ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaların yıllara göre dağılımı

Yıllar	Tezler (f)	Makaleler (f)	Toplam (f)
1987	1	1	2
2005	1	0	1
2008	0	2	2
2013	1	0	1
2014	0	0	0
2015	2	1	3
2016	4	1	5
2017	3	3	6
2018	4	0	4
2019	10	4	14
2020	0	2	2
Toplam (f)	26	14	40

Oyun terapisi ile ilgili çalışmaların son yıllarda arttığı, özellikle 2019 yılında yazılan hem tez hem de makale sayısının diğer yıllara oranla fazla olduğu görülmektedir. 2016 yılından önce sadece 9 çalışma yapılmış olması ve 1987’den 2005’e kadar geçen sürede çalışma olmaması dikkat çekmektedir. Tablo 2’de oyun terapisiyle ilgili yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 2. Çalışmaların araştırma yöntemine göre dağılımı

Yöntem	Tezler (f)	Makaleler (f)	Toplam (f)
Nitel	1	10	11
Nicel	25	4	29
Toplam (f)	26	14	40

Tablo 2’ye göre tez çalışmalarında 25 nicel araştırma yöntemi kullanılırken 1 nitel çalışma yapılmıştır. Makalelerde ise tam tersi olarak daha çok nitel çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Tablo 3’te oyun terapisiyle ilgili yapılan çalışmaların ele aldıkları oyun terapisi çeşitlerine göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 3. Çalışmaların ele aldıkları oyun terapisi çeşitlerine göre dağılımı

Oyun Terapisi Çeşidi	Tezler (f)	Makaleler (f)	Toplam (f)
Yapılandırılmış	3	0	3
Çocuk Merkezli	11	4	15
Deneyimsel	2	0	2
Grup Oyun Terapisi	3	0	3
Psikodinamik	2	1	3
Theraplay	0	1	1
Filial Terapi	0	1	1
Toplam (f)	21	7	28

Tablo 3’e göre yapılan oyun terapisi çalışmalarında büyük çoğunlukla Çocuk Merkezli Terapi kullanılmıştır, Çocuk Merkezli Oyun Terapisi çalışmaları, diğer tüm oyun terapisi çalışmalarından daha fazladır. Theraplay, Filial Terapi ile ilgili tez; Yapılandırılmış, Deneyimsel ve Grup oyun terapileri ile ilgili de makale yazılmadığı görülmektedir. Tablo 4’te oyun terapisiyle ilgili yapılan çalışmaların örneklemedeki bireylerin yaşlarına göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 4. Çalışmaların örneklemdaki bireylerin yaşlarına göre dağılımı

Yaş	Tezler (f)	Makaleler (f)	Toplam (f)
3	8	0	8
4	13	1	14
5	13	2	15
6	15	2	17
7	13	1	14
8	13	1	14
9	13	0	13
10	10	1	11
11	6	1	7
12	5	0	5
Toplam (f)	109	9	118

Tablo 4’e göre yapılan çalışmalarda örneklemdaki bireylerin yaşları 4-10 arasında homojen şekilde dağılmıştır. 8 yaş itibariyle yaş arttıkça yapılan çalışmalarda azalma olduğu görülmektedir. Tablo 5’te oyun terapisiyle ilgili yapılan çalışmaların örneklem büyüklüğüne göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 5. Çalışmaların örneklem büyüklüğüne göre dağılımı

Birey Sayısı	Tezler (f)	Makaleler (f)	Toplam (f)
1-10	7	3	10
11-20	7	1	8
21-30	4	1	5
31-40	5	0	5
40+	2	0	2
Toplam (f)	25	5	30

Tablo 5’e göre yapılan çalışmalar çoğunlukla 1-10 örneklem büyüklüğündedir. İkinci sırada 11-20 örneklem büyüklüğündeki çalışmalar yer almaktadır. 21-30 ve 31-40 örneklem büyüklüğündeki çalışmalar üçüncü sıradadır, 40+ örneklem büyüklüğündeki çalışmalar son sırada yer almaktadır. 31+ kişi ile herhangi bir makale çalışması yapılmadığı görülmektedir. Tablo 6’da oyun terapisiyle ilgili yapılan tezlerin enstitülere göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 6. Tezlerin enstitülere göre dağılımı

Enstitü	Tez (f)
Sosyal Bilimler Enstitüsü	15
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	6
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	4
Fen Bilimleri Enstitüsü	1
Toplam (f)	26

Tablo 6’ya göre Sosyal Bilimler alanında yapılan tez çalışmalarının sayısı diğer enstitülerde yapılan çalışmaların toplamından daha fazladır. Yapılan çalışma sayıları çoktan aza sıralandığında sosyal bilimler enstitülerinden sonra eğitim bilimleri, sağlık bilimleri ve son olarak fen bilimleri enstitüleri yer almaktadır. Tablo 7’de oyun terapisiyle ilgili yapılan tez çalışmalarının konularına göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 7. Tezlerin konularına göre dağılımı

Konu	Tez (f)
Psikoloji	15
Eğitim ve Öğretim	7
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	1
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	2
Bilgisayar Mühendisliği Bilimleri	1
Toplam (f)	26

Tablo 7 incelendiğinde ilk sırada psikoloji vardır. Konuların yarısından çoğunu psikoloji konulu çalışmalar oluşturmuştur. İkinci sırada eğitim ve öğretim yer almaktadır. Geri kalan konuların bu iki konuda yapılan çalışmalardan çok daha az olduğu görülmektedir. Tablo 8’de oyun terapisiyle ilgili yapılan tez çalışmalarının türlerine göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 8. Tezlerin türlerine göre dağılımı

Tür	Tez (f)
Doktora	4
Yüksek Lisans	22
Toplam (f)	26

Oyun terapisi ile ilgili yazılan tez çalışmalarının büyük çoğunlukla yüksek lisans türünde hazırlanmış olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Oyun terapisi, çocukların psikolojik sağlıklarının korunması ve psikolojik rahatsızlıklarının tedavi sürecinde yardımcı olan ve son yıllarda popülerleşen bir terapi çeşididir (Yılmaz, 2019). Çocuklar yaşlarından, gelişimlerinden dolayı kendini doğru ve net biçimde ifade edemeyebilirler; tam da bu süreçte yaşadıkları ruhsal problemleri anlatabilmeleri ve bu problemleriyle baş edebilmeleri yolunda uzman desteğine ihtiyaç duyarlar. Oyun terapisi ile birlikte kendilerini çok daha kolay ve doğru ifade edebilme şansı bulurlar. Diğer tedavi yöntemleriyle birlikte kullanıldığında oyun terapisi ciddi anlamda katkı verebilmektedir (Yılmaz, 2019). Oyun terapisi ile ilgili çalışmalar dünyada yirminci yüzyılda başlamıştır (Schaefer, 2013). Ülkemizde ise oyun terapisi ile ilgili çalışmaların 1987 yılı itibariyle başlaması, büyük bir kısmının 2015 senesi sonrasında yapılmış olması ve yine yurt dışındaki alanyazın ile kıyaslandığında oyun terapisi ile ilgili yapılan çalışma miktarının az olması dikkat çekmektedir. Ülkemizde son yıllarda oyun terapisi ile ilgili yapılan çalışma miktarında büyük artış olduğu görülmektedir. Bu durum son yıllar itibariyle araştırmacıların oyun terapisine daha çok ilgi duyduğunu düşündürmektedir.

Oyun terapisi ile ilgili yazılan tezlerin tamamına yakınında nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu duruma nitel araştırma yöntemleri ile yapılan araştırmaların nicel araştırma yöntemlerine göre daha çok vakit alması (Arık ve Türkmen, 2009) sebep olmuş olabilir. Makalelerde ise genel olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu durum da nitel araştırmada, tümevarım ilkesinin kullanılarak bütünlük içerisinde incelenen detaylı bilgilerden daha anlamlı bütün oluşturma gayesi vardır (Yıldırım, 1999) şeklinde açıklanabilir. Yapılan çalışmalar oyun terapisi çeşitlerine göre incelendiğinde, Çocuk Merkezli Oyun Terapisi ile ilgili daha fazla çalışma yapıldığı görülmektedir. Çocuk Merkezli Oyun Terapisi, çocuklarla ilgili vakalarda en etkili oyun terapisi çeşitlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Çiftçi, 2019). Bu durum ülkemizde Çocuk Merkezli Oyun Terapisi’nin daha popüler olmasına ve çalışmaların üzerinde yoğunlaşmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmaların 4-10 yaş arasında homojen biçimde dağıldığı görülmektedir. 10 yaş itibariyle çalışma sayısındaki azalış dikkat çekmektedir. 12 yaş üzeri çocuklarda uygulanmamış olması, oyun terapisinin bu yaş itibariyle etkililiğinin azalmasından kaynaklandığı (Turan, 2018) söylenebilir. Çalışmalar örneklem

büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde 40 kişi ve üstüyle yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. 40+ kişiyle ülkemizde sadece 2 çalışma yapılmıştır. Terapi sürecinin uzunluğu ve örnekleme dâhil edilecek şartları sağlayan kişilerin bulunmasının zorluğu örnekleme büyüklüğünün küçük olmasına neden olmuş olabilir.

Oyun terapisi tez çalışmalarının enstitülerine göre dağılımı incelendiğinde 15 çalışmayla en çok sosyal bilimler enstitüsünde yapıldığı, 6 çalışmanın eğitim bilimleri enstitüsünde, 4 çalışmanın sağlık bilimleri enstitüsünde, 1 çalışmanın da fen bilimleri enstitüsünde yapıldığı belirlenmiştir. Oyun terapisinin psikolojik bir kavram olması, psikoloji anabilim dalının sosyal bilimler enstitüsünde yer alması sebebiyle bu enstitüde daha çok çalışma olduğu düşünülmektedir. Tez konularının da daha çok psikoloji alanında olduğu görülmektedir. Oyun terapisinin çocukların ruh sağlığının korunması konusunda yardımcı olan, ruhsal sorunların tedavi edilmesinde etkili olan bir yaklaşım (Yılmaz, 2019) olması sebebiyle Psikoloji konusunda daha çok çalışma yapılması normal bulunmuştur. Oyun terapisi ile ilgili yapılan tez çalışmalarının oldukça az sayıda olması konunun farklı açılardan incelenmediğini düşündürmektedir. Yazılan tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezlerinden oluştuğu gözlenmektedir. Ülkemizde genelde yüksek lisans eğitiminin devamında doktora eğitimine geçiş oranı düşük olduğu için bu sonuç normal olarak değerlendirilmiştir.

Oyun terapisi, çocukların iç dünyalarını dışa vurması için oldukça önemli bir yoldur. Terapide, çocuklar oyun oynarken, yaşadıkları travmaları semboller aracılığıyla anlatır (Landreth ve Bratton, 1999) ve süreç boyunca kendini hem güvende hem de rahat hisseder. Terapi kısa sürede istenilen bilgilere ulaşılmasını sağlar. Çocuğun problem olarak gördüğü düşünce ve duygularını fark etmesini sağlar, onlara duygularını ifade imkânı verir. Danışman terapi sürecinde doğru, yerinde müdahalelerle çocuğun tedavi edilmesini de sağlayabilir (Öğretir, 2008). Oyun terapisi çalışmalarında 2019 yılında gözle görülür bir artış yaşansa da yabancı literatürdeki çalışma sayısıyla kıyaslandığında, ülkemizdeki araştırmacıların konu üzerine daha çok eğilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde nicel çalışmaların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Oyun terapisi ile ilgili çalışmalarda, özellikle tez çalışmalarında nitel çalışmalara daha çok yer verilmesi ülke alanyazınına katkı sağlayacaktır. Yapılan tez çalışmalarının büyük çoğunluğunun sosyal bilimler enstitülerinde olduğu görülmektedir. Eğitim bilimleri, sağlık bilimleri ve fen bilimleri enstitülerinde de çalışmaların yapılmış olması farklı açılardan oyun terapisinin incelendiğini göstermektedir ve bu çalışmaların arttırılması oldukça önemlidir. Oyun terapisi çalışmalarının büyük çoğunlukla Çocuk Merkezli Oyun Terapisi konusunda yapıldığı görülmektedir. Her oyun terapisi çeşidinin kendine özgü pozitif, negatif yönü olduğu bilinmektedir; bu sebeple ülkemizde ki çocuklara uygulandığında daha sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için her oyun terapisi türü ile ilgili daha çok veri elde edilmelidir. Yapılan çalışmaların 3-12 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Oyun terapisi duygusal olgunluğun gecikmesi sonucu 16 yaşına kadar kullanılabilir (Turan, 2018). Bu sebeple 12 yaşından büyük çocuklarla da oyun terapisi çalışmaları yapılmalıdır. Çalışmaların örnekleme büyüklüğüne göre dağılımı incelendiğinde 40+ örnekleme büyüklüğünde sadece 2 çalışma olduğu görülmektedir. Daha sağlıklı sonuçlar elde edilebilmesi açısından örnekleme büyüklüğü geniş olan çalışmalar yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Ülkemizde son dönemlerde popülerliği artan oyun terapisiyle ilgili yapılan bu çalışmadan elde edilen veriler, konuyla ilgili daha çok araştırma yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Farklı örnekleme gruplarıyla, farklı yaş gruplarıyla, farklı oyun terapisi çeşitleri ile ilgili çalışmalar yapılarak alanyazın zenginleştirilmelidir. Üniversitelerde oyun terapisiyle ilgili eğitimler, konferanslar ve seminerler verilmelidir. Böylece oyun terapisinin ülkemizde tanınırlığı, talebi ve uygulayıcı sayısı artacaktır; daha çok vakaya daha etkili hizmet verilebilecektir.

Kaynakça

- Adler, N.J. (1986). *International dimensions of organisational behaviour*. California: PWS-Kent Publishing Company.
- Ahbab, A. (2019). *Öfke problemi olan çocuklarda çocuk merkezli oyun terapisinin etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akar Gençler, A., Aksoy, A.B. (2016). Anne çocuk etkileşiminde farklı bir yaklaşım: Theraplay oyun terapisi. *Psikoterapide Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 244-250.
- Altun, K., Demir, V., Ünübol, H., (2019). Gelişimsel oyun terapisinin çocuk evlerinde kalmakta olan 4-8 yaş grubu çocukların travma sonrası duygusal streslerine olan etkileri. *Uluslararası Sosyal Bilimsel Dergisi*, 2(2), 35-46.
- Akman, Y. (1987). *Anaokulu çocuklarında görülen ayrılık kaygısının giderilmesinde farklı oyun tekniklerinin etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altun, K. (2017). *Gelişimsel oyun terapisinin çocuk evlerinde kalmakta olan 4-8 yaş grubu çocukların travma sonrası duygusal streslerine olan etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arık, R.S. ve Türkmen, M. (2009). *Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi*. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 96-98.
- Association For Play Therapy. (2020). a4pt.org, Erişim tarihi: 25.05.2020.
- Aydın Yeşilyurt, G. (2019). *Özgül öğrenme güçlüğü olan çocuklarda çocuk merkezli oyun terapisinin; algılanan aile tutumlarına, anksiyetelerine ve akademik başarılarına etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aykara, A. (2017). Çocuk merkezli oyun terapisinin engelli çocuklara yönelik sosyal hizmet uygulamaları açısından önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 169-186.
- Axline, V.M. (1950). Play therapy experiences as described by child articipants, *Journal of Consulting Psychology*, 14(1), 53-63.
- Axline, V.M. (1969). *Play therapy*. New York: Ballentine Books, 24.
- Bekeç, M. (2018). *Deneyimsel Oyun Terapisi'nin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı olan 6-11 yaş arasındaki çocukların duygu ve davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bıyıklı, L. (1995). Korunmaya muhtaç çocuklar ve S.O.S. çocuk köyleri. *Ankara Üniversitesi EBF Özel Eğitim Dergisi*, 2(1), 3-10.
- Buharalı, S. (2019). *Çocukların sosyal uyum ve duygu düzenleme düzeylerinin gelişiminde çocuk merkezli oyun terapisinin etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, S. (2008). Erken çocukluk dönemi cinsel istismarının psikodinamik oyun terapisi ile teşhisi ve tedavisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 131-144.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 40-120.
- Candan, S. (2017). *3-10 Yaş Arası Gelişimsel Problemleri Olan Çocuklarda Çocuk Merkezli Oyun Terapisinin Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, M. (2017). *Deneyimsel oyun terapisinin çocuk evlerinde kalmakta olan 3-10 yaş grubu çocukların çocukluk çağı travma sonrası duygusal stres düzeyine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çiftçi, E.B. (2019). *Çocuk merkezli oyun terapisinin çocuk evlerinde kalmakta olan 5-10 yaş grubu çocukların travma sonrası duygusal stres düzeylerine etkisi; Retrospektif bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, E.A. (2019). *Çocuk merkezli oyun terapisinin otizmli çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdur Baker, Ö. (2007). Psikolojik danışma ve kültürel faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 110-112.
- Erşan, Ş. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş grubundaki çocukların oyun ve çalışma (iş) ile ilgili algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Green, E.J. (2013). *Jungian analitik oyun terapisi*. C. E. Schaefer (ed.). *Oyun terapinin temelleri* (s. 61-85). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gürleyen, B. (2016). *Psikodinamik oyun terapisi sürecinde zihinselleştirme ve sembolizasyon: Zihinselleştirme müdahalelerin sembolik oyuna ve zihinselleştirme üzerine etkisine yönelik görgül araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, E. (2005). *Zihinsel özürlü çocuklarda oyun tedavisinin etkinliğinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kırış, B.F. (2016). *Gelişimsel oyun terapisinin çocuk evlerinde kalmakta olan 6-12 yaş grubu çocukların davranış problemlerine etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçkaya, S. (2016). *Okul öncesi çocuklarının çekingenlik davranışları üzerine oyun terapisi uygulamalarının etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koçkaya, S., & Siyez, D.M. (2017). Okul öncesi çocuklarının çekingenlik davranışları üzerine oyun terapisi uygulamalarının etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(1), 31-44.
- Kottman, T. (2013). *Adlerian oyun terapisi*. C.E. Schaefer (ed.). *Oyun terapisinin temelleri* (s.88-103). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şahin, İ.K., & Tortop, H.S. Gelişimsel oyun terapisinin okul öncesi dönemdeki çocukların dil ve sosyal gelişim düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Üstün Zekâlar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 6(2), 65-73.
- Landreth, G., Bratton, S. (1999). *Play therapy*. ERIC Clearinghouse Danışmanlık ve Öğrenci Hizmetleri, ED430172.
- GreensboroMcMahon, L. (2005). *The handbook of play therapy*. London: Brunener Routledge, s.113-120.
- Öğretir, A.D. (2008). Oyun ve oyun terapisi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22, 94-98.
- Özdoğan, B. (2009). *Çocuk ve oyun*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdoğan, B. (2009). Çocukta oyun terapisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(1), 69.
- Özkaya, B.T. (2015). Ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerine odaklanan bir oyun terapisi yaklaşımı: Filial terapi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(2), 208-220.
- Öztürk Serter, G. (2018). *Yapılandırılmış oyun terapisine dayalı geliştirilen psiko-eğitim programının boşanmış aile çocuklarının depresyon ve uyum düzeyleri üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Saltık, N. (2018). *Kadın konuk evlerinde kalan çocuklarda oyun terapisinin sosyal beceri ve problem davranışlara etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek

- Lisans Tezi, Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Sezici, E. (2013). *Okul öncesi çocuklarda oyun terapisinin sosyal yetkinlik ve davranış yönetimine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Schaefer, C.E. (2013). *Oyun terapisinin temelleri*. B. T. Özkaya (çev.), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Teber, M. (2015). *Çocuk merkezli oyun terapisinin çocuklarda görülen davranış sorunlarının çözümüne etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Teber, M. (2017). Oyun terapistlerinin iş doyumu. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 38-46.
- Teke, E. (2019). *Oyun terapisiyle bütünleştirilmiş grupla psikolojik danışmanın ilkökul öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Teke, E. ve Sürücü, A. (2020). Oyun terapisiyle bütünleştirilmiş grupla psikolojik danışmanın ilkökul öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerine etkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 695-708.
- Temizel, B. (2019). *Çocuk merkezli oyun terapisinin 4-9 yaş arası çocuklarda görülen kaygı düzeylerine etkisi: Retrospektif bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, M. (2018). tavsiyeediyorum.com/makale_19559.htm, (28.05.2020).
- Türkmen, B. (2015). *Bir çocuk ve bir terapistin oyun terapisi sırasındaki duygu durumunun videodan otomatik analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yeşil, S. (2007). Uluslararası ortaklıklar: Kültürel farklılıklar ve bu farklılıkların üst yönetim grubunun çalışma ve performansına etkileri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 232-233.
- Yıldırım, Ali. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi, *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-9.
- Yılmaz, Ö. (2018). *Okul öncesi çocuklarda oyun terapinin ayrılık kaygısı üzerine etkisinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, S. (2019). *Çocukluk çağında görülen psikolojik sorunların oyun terapisi ile sağaltımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, Ş., & Yumru, H. (2019). Türkiye'de çocuk sağlığı hemşireliği uygulamalarında oyun terapisinin kullanımı: Literatür incelemesi. *Pediatric Practice and Research*, 7(4), 121-127.
- Zorlu, A. (2016). *Yönlendirici olmayan oyun terapisinin; dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtili çocukların duygu ve davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zulliger, H. (2000). *Çocukta oyunla tedavi*. İstanbul: Cem Yayınevi.